3
Vragenuur

Vragenuur

Vragen Van den Berg

Vragen van het lid Van den Berg aan de staatssecretaris van Klimaat en Groene Groei over **het bericht "Elektriciteitsnet in Brabant gaat vanaf 1 juli tijdelijk op slot"**.

De **voorzitter**:
Ik geef het woord aan de heer Van den Berg als volgende vragensteller. Dat doet hij namens de fractie van JA21 aan de staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat, die ik eveneens van harte welkom heet in de Kamer. Het woord is aan de heer Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (JA21):
Voorzitter, dank u wel. Klopt het dat netcongestie het gevolg is van een ondoordachte elektrificatiestrategie waarbij de vraag naar stroom en de instabiele productie van elektriciteit door zon en wind veel sneller is opgevoerd dan het net aankan? Dat is mijn vraag aan de staatssecretaris.

De **voorzitter**:
Kort en bondig. Het woord is aan de staatssecretaris.

Staatssecretaris **De Bat**:
Daar zou ik ook heel kort antwoord op kunnen geven, namelijk: nee.

De heer **Van den Berg** (JA21):
Die had ik wel verwacht. Maar het klopt toch dat zon en wind de problemen op het net ook hebben veroorzaakt?

Staatssecretaris **De Bat**:
De oorzaken van netcongestie liggen een heel stuk ingewikkelder en breder. Je zou zelfs terug kunnen gaan naar hoe Nederland de energievoorziening heeft opgebouwd met een gasinfrastructuur en daardoor een wat mindere elektriciteitsinfrastructuur. Vervolgens hebben we het altijd uitgelegd als "zo efficiënt mogelijk", waardoor er nooit heel veel ruimte is gekomen op het net. We wilde juist die ruimte heel beperkt houden in het kader van kostenefficiëntie. Daarna hebben we gezien dat er geëlektrificeerd is. Mensen gingen steeds meer elektrische apparaten gebruiken. Dat deden we op de momenten dat we dat ook het liefst allemaal tegelijk doen. Daardoor ontstaan er pieken. Vanzelfsprekend is er heel veel flexibele opwek — daarover ging uw vraag ook — en die zorgt ook voor pieken. Dat geheel aan samenspel van factoren maakt dat netcongestie bestaat.

De heer **Van den Berg** (JA21):
Wil de staatssecretaris in ieder geval bevestigen dat zon en wind wel deel zijn van de problemen met netcongestie?

Staatssecretaris **De Bat**:
Ik heb net geschetst dat er meerdere oorzaken zijn, waarvan de toename van flexibele opwek inderdaad ook een oorzaak kan zijn op de plekken waar dat zo is. Ook dat moeten we erkennen; het netwerk bestaat niet alleen uit één geheel netwerk voor Nederland — ook wel — maar vooral ook uit heel veel lokale netwerken, waar je soms echt invoedingsproblematiek hebt.

De heer **Van den Berg** (JA21):
Deze vraag is natuurlijk heel belangrijk. Na Flevoland, Gelderland en Utrecht gaat nu in heel het land het stroomnetwerk op slot. Waar eerder grootverbruikers al geen zware of zwaardere aansluiting meer konden krijgen, gaan nu ook alle huishoudens en kleinverbruikers op een wachtlijst. Nieuwe woningen kunnen straks simpelweg niet worden aangesloten. Enexis zei daarover: er komt een periode van wachten voor iedereen. Dat is een buitengewoon zorgelijke boodschap, want dit raakt niet alleen bedrijven of grote industriële gebruikers; het raakt iedereen. Deze problematiek komt bovendien niet uit de lucht vallen. Toen ik zeven jaar geleden startte bij de Provinciale Staten waarschuwde ik al voor netcongestie. We hebben jarenlang ingezet op de elektrificatie van vrijwel alles: iedereen aan de elektrische auto's, warmtepompen, en kookplaten of inductie. Alsof dat nog niet zwaar genoeg was voor ons elektriciteitsnetwerk, hebben we het ook nog eens een keer overbelast met de instabiele opwek van zon en wind. Het is alsof je iedereen het spoor op jaagt, maar vervolgens geen extra treinen laat rijden, geen extra spoor aanlegt, en juist tijdens de spits de dienstregeling stillegt. Dan weet je dat het op een gegeven moment vastloopt. JA21 wil daarom van de staatssecretaris weten hoe het kabinet gaat voorkomen dat heel Nederland letterlijk op slot gaat.

Daarbij heb ik nog een vraag. Wat gaat de staatssecretaris concreet doen om te voorkomen dat woningbouwprojecten stilvallen doordat nieuwe woningen geen aansluiting kunnen krijgen?

Staatssecretaris **De Bat**:
Ook dit is een vraag die om een best wel gedetailleerd antwoord vraagt. In dit land zien we dat het op elke plek net anders is. Het artikel waar de heer Van den Berg eerder aan refereerde, gaat met name over Brabant. We hebben in de regio Gelderland, Flevoland en Utrecht gezien dat de nood daar het hoogst werd. Daar hebben we een aanpak op gezet die alle vormen van crisis in zich had. We hebben in delen van dat gebied heel snel weer ruimte kunnen vinden. Daarbij moeten we ook erkennen dat het juist daar waar alleen woningbouw aan de orde is, moeilijker is om die flex te vinden.

Wat betreft oplossingsrichtingen hebben we gezocht naar mogelijkheden om netneutraal bouwen versneld mogelijk te maken, waardoor woonwijken sowieso aangesloten kunnen worden. En voor het gebied waarin over een aantal jaar een groter slot komt, is de aansluiting van woningen die op dit moment gepland zijn nog steeds mogelijk. Dat betekent dat je die woningen in ieder geval de komende drie jaar nog kunt aansluiten. Hetzelfde zal gelden voor andere gebieden waarin het krapper wordt. Daar werken we dus vol aan. Later vandaag zullen we nog een volgende brief over netcongestie sturen, waarin we een aantal van de stappen die we hebben gezet, zullen uitleggen.

De heer **Van den Berg** (JA21):
Het klopt toch wel dat die aansluitstop vanaf 1 juli 2026 tot 1 januari 2027 gaat gelden voor de kleinverbruikers? Dat stelt in ieder geval Netbeheer Nederland. Klopt die informatie dan niet?

Staatssecretaris **De Bat**:
Die klopt wel. Het bericht van de netbeheerder is wel een stuk gedetailleerder. Die doet ook de oproep om vooral zelf te kijken wat je kunt binnen je eigen aansluiting. Een heleboel kan ook nog; vaak kun je een interne verbouwing gewoon nog doen of een nieuwe keuken gewoon nog installeren, maar je moet dan wel even kijken welk soort aansluiting je nodig hebt. Het vraagt dus om iets meer nadenken aan de voorkant, maar als je dat nadenken goed doet, is er gelukkig ook nog wel wat mogelijk. Maar ja, het antwoord is ook: als je meer wilt, als je zwaarder wilt, dan heb je echt even na te denken. Die aansluitstop geldt echt alleen voor het deel Utrecht-Noord.

De heer **Van den Berg** (JA21):
Dat laat dus toch wel zien dat het niet alleen Brabant is, en ook niet alleen Utrecht, Flevoland en Gelderland; het geldt voor het hele land. Dan geven netbeheerders ook nog aan dat er tot 2040 270 miljard euro nodig is voor de uitbreiding van het elektriciteitsnetwerk. Mijn vraag aan de staatssecretaris is dan ook hoe hij die gaat betalen. De staatssecretaris sprak net over die kostenefficiëntie. Nog beter: wie gaat er uiteindelijk betalen voor deze rekening?

Staatssecretaris **De Bat**:
Nogmaals, de acute aansluitstop voor woningbouw vanaf 1 juli geldt alleen voor Utrecht-Noord. Voor de rest van het land zijn er nog heel veel meer mogelijkheden. Het is goed om dat te blijven benadrukken.

Twee. De heer Van den Berg wijst op het rapport FIEN van de netbeheerders, waarin de totale doorkijk is gegeven van wat alle netuitbreiding vraagt aan kosten. Dat is een eerste aanzet; er moet nog heel goed bekeken worden wat daar effectief van waar wordt. Zoals de heer Van den Berg ook weet, worden de kosten van ons elektriciteitsnet omgeslagen over de gebruiker.

De heer **Van den Berg** (JA21):
Het is volgens mij wel zo dat die kosten linksom of rechtsom betaald moeten worden. Ik ken de netbeheerders als goede onderzoekers — volgens mij heeft PwC dit onderzoek gedaan — dus ik vraag nogmaals wie dit nou gaat betalen. Kan de staatssecretaris daarbij ook een inschatting geven van hoe groot de economische schade van die netcongestie, waarvan we allebei beamen dat die er is, volgens de staatssecretaris op dit moment nou precies is?

Staatssecretaris **De Bat**:
Netcongestie is een groot probleem. Daar hebben we dus ook heel veel aandacht voor. We bouwen sneller. Er komt ook wetgeving naar uw Kamer om sneller bouwen mogelijk te maken. We doen een oproep om het net veel flexibeler te gebruiken. Dat helpt ons allemaal. Gelukkig zien we daar ook hele goede voorbeelden van. Uiteindelijk zullen we het net, als we het uitbreiden, gezamenlijk moeten betalen. De vragen hoeveel het net uitgebreid moet worden en hoe groot het moet worden, zijn natuurlijk vragen van de toekomst. De doorrekening die is gedaan, zullen we ook heel scherp volgen. Uiteindelijk moet blijken of die klopt of niet. Als die klopt, zal dit via het omslagstelsel betaald worden door de gebruikers.

De heer **Van den Berg** (JA21):
Dank voor het antwoord. Dat is dan duidelijk. Uiteindelijk is het de taak van ons allemaal om de economische schade zo veel mogelijk te beperken. Op dit moment berekent de Boston Consultancy Group dat dit tussen de 10 en 40 miljard euro per jaar kost. Wat gaat de staatssecretaris concreet doen om die schade zo veel mogelijk te beperken, zodat ons verdienvermogen niet wordt aangetast?

Staatssecretaris **De Bat**:
Met heel hard werken en samen met alle partijen hebben we voor Flevoland, Gelderland en Utrecht een aantal oplossingen hebben kunnen bedenken. Ik ben nu ook bezig met zo'n zelfde aanpak voor de gebieden waarbij de nood daarna het hoogst is en waar hetzelfde dreigt te gebeuren, namelijk Brabant en Noord-Holland. Als het nodig is, doen we dat voor het hele land. Dat staat nog los van het feit dat we sneller bouwen — daar doen we alles aan — en ook allerlei maatregelen nemen ten aanzien van flexibeler gebruik van het net en het stimuleren van mensen om de piekmomenten te mijden, waardoor we met elkaar het net ook beter kunnen gebruiken.

De heer **Van den Berg** (JA21):
Dat laat dan zien wat ik al zei. Zeven jaar geleden agendeerde ik dit voor het eerst. Nu zijn we inderdaad op het punt waarop we in Noord-Holland wellicht naar een aansluitstop gaan. Dat is natuurlijk heel zorgelijk. Dat brengt me ook tot de volgende vraag. Als wij doorgaan met deze transitie op deze wijze, is dat dan niet een heilloze weg? Moeten we niet een rem zetten op die elektrificeringsplannen, zodat we dit niet nog erger maken?

Staatssecretaris **De Bat**:
Ik denk dat er genoeg redenen zijn om door te gaan met het steeds minder gebruiken en uiteindelijk afstappen van fossiele brandstoffen, omdat we daar ook een afhankelijkheid van hebben die ons niet verder brengt. Dat neemt niet weg dat ik het ermee eens ben dat we een grote opgave hebben. Ik doe ook niet anders dan dag na dag hard werken om die oplossingen ook te vinden.

De heer **Van den Berg** (JA21):
Ik weet dat de staatssecretaris hier heel hard aan werkt, maar dan stel ik nogmaals de vraag: moeten we nu niet meer op de rem gaan trappen, zodat we Nederland niet helemaal op slot zetten? Anders is het zo meteen niet alleen Flevoland, Gelderland en Utrecht, maar gaat het hele land echt op slot.

Staatssecretaris **De Bat**:
De grootste vraag om dingen op te lossen komt van ondernemers, van woningbouwers, van mensen die huizen willen neerzetten. Ik denk dat het juist goed is om met die

partijen verder te gaan. Als zij ons vragen om ervoor te zorgen dat er betere en meer aansluitingen komen, dan zijn wij zeer bereid om daar hard voor te werken en samen met hen oplossingen te verzinnen.

De **voorzitter**:
Kort en afrondend.

De heer **Van den Berg** (JA21):
Afrondend. Wij blijven ons hier hard voor maken. Wij blijven ons ook zorgen maken om de industrie. Mijn laatste vraag is: hoe gaan we ervoor zorgen dat de netcongestie niet leidt tot boetes bij de industrie omdat ze het niet kunnen doormaken?

Staatssecretaris **De Bat**:
Dat is een terecht punt. In het kader van de totale verduurzaming moet je dat voortdurend in balans zien. Je kunt niet een straf opleggen, als je het zo zou willen noemen, terwijl iemand wel zou willen elektrificeren, maar dat niet kan. Dat zal dus ook niet gebeuren.

De heer **Kops** (PVV):
Het is een enorme puinhoop op ons elektriciteitsnet. De staatssecretaris draaide er een beetje omheen, maar het is nota bene erkend door de voorganger van de staatssecretaris — ze zit daarachter — dat dit wel degelijk voornamelijk komt door de uitrol van duurzame energie. U weet wel: die vreselijke windturbines en zonneparken. Op die manier gaan we zo langzamerhand van duurzame energie naar geen energie. Dat is natuurlijk onacceptabel. De vraag aan de staatssecretaris is natuurlijk waarom hij daar niets aan doet. Is de staatssecretaris ertoe bereid ons elektriciteitsnet te redden van de ondergang door gewoon te stoppen met de uitrol van duurzame energie? Is hij er ook toe bereid om nu, op dit moment, ons elektriciteitsnet te verlichten door op z'n minst die vreselijke windturbines gewoon stop te zetten?

Staatssecretaris **De Bat**:
Ik ken mijn voorganger als een genuanceerd mens. Ik geloof dus nooit dat zij heeft gezegd dat dit komt door alles wat er met flexibele opwek wordt gedaan. Ik heb net aan het begin van mijn antwoorden aan de heer Van den Berg geschetst dat er meerdere redenen zijn. Een van de redenen is inderdaad het toegenomen aanbod van flexibele opwek. Dat maakt dat je naar het geheel in balans moet kijken. Het komt ook voor dat flexibele opwek wordt uitgeschakeld om de pieken uit het net te halen. Dat gebeurt al. Tegelijkertijd zie je ook dat juist steeds meer bedrijven en organisaties zelf oplossingen vinden, bijvoorbeeld door te werken met een opslag ertussen, waardoor ze het geheel kunnen benutten. Volgens mij is dat de route naar een echte oplossing.

De heer **Köse** (D66):
Het energienet is de snelweg voor de energietransitie. We zien dat er nu een flinke file op staat. Dat kost ons 10 tot 40 miljard per jaar; een vraag hierover werd net al gesteld. Dat komt omdat we straks misschien niet meer kunnen bouwen, we bedrijven niet kunnen laten groeien op een duurzame manier en energieprojecten niet van de grond komen. Ik kom nu op de vraag, voorzitter. Mijn collega heeft al een motie ingediend over de crisiswet netcongestie.

De **voorzitter**:
En de vraag?

De heer **Köse** (D66):
Mijn vraag is: wanneer komt die er?

Staatssecretaris **De Bat**:
Daar hebben we drie weken geleden, denk ik, een heel debat over gehad. Ik heb geschetst dat er nog voor de zomer een aantal wetgevingsprogramma's naar de Kamer komt en we in het kader van de versnelling richting het eind van het jaar met een breder pakket komen om te versnellen. Het allerbelangrijkste is sneller bouwen. Wat dat betreft zitten er nu al een aantal zaken in de pijplijn. Een ander punt is dat het Grids Package vanuit Europa eraan komt. Dat helpt om stikstof op een andere manier te wegen bij het aanvragen van vergunningen. Daarmee versnellen we al. We doen er alles aan om nog meer wetgeving aan te passen en ook om zaken binnen bestaande wetgeving te gedogen, om dingen echt mogelijk te maken.

Mevrouw **Müller** (VVD):
De staatssecretaris weet dat de VVD zich hier grote zorgen over maakt en dat we verwachten dat het wetgevingspakket snel richting de Kamer komt. Wat betreft het flexibeler inzetten van het net weten we dat regionale netbeheerders in de FGU-regio onlangs hebben aangekondigd dat mensen een bonus kunnen krijgen zodra zij niet tijdens de piekuren gebruikmaken van stroom. Ik zou de staatssecretaris willen vragen: kunnen we dat ook gaan doen in andere provincies, zoals in Brabant?

Staatssecretaris **De Bat**:
Dit is een van de oplossingen die in het totaalpakket van oplossingen zit. Dit moet wel een klein beetje volgtijdelijk, omdat netbeheerders dit niet overal tegelijk op dezelfde manier kunnen inregelen. Dat doen we op een manier waarbij het het eerste kan waar het het hardste nodig is. In Brabant zullen we een heleboel elementen van de aanpak in FGU benutten, om daar nog sneller dan in FGU tot oplossingen te komen.

De heer **Van den Berg** (JA21):
Ik wil het nog even hebben over Utrecht-Noord. De staatssecretaris zei net dat daar echt een aansluitstop plaatsvindt. Maar is dat dan niet juist de kern van het probleem? We kunnen het daar nu oplossen met gasgeneratoren. Daardoor kunnen we die wijken toch gaan stutten. Is dat niet juist een signaal dat we moeten stoppen met de variabele opwek van zon en wind en meer moeten inzetten op regelbare bronnen, zoals gas en kernenergie?

Staatssecretaris **De Bat**:
Dat is volgens mij het bewijs dat we niet blind zijn, dat alle oplossingen nodig zijn en dat je dus ook af en toe gasgestookte turbines moet inzetten om pieken op te vangen.

De heer **Van den Berg** (JA21):
Kan de staatssecretaris toezeggen dat we in het vervolg veel meer gaan inzetten op regelbare bronnen? Dus niet continu zon en wind en variabel, want dat verergert de netcongestie. Kunnen we door het hele land niet veel beter inzetten op regelbare bronnen, zodat we niet overal in dezelfde ellende komen te zitten als nu in Utrecht het geval is?

Staatssecretaris **De Bat**:
Het is echt een en-enverhaal. Je zult het allebei moeten doen als je uiteindelijk wilt verduurzamen, als je van de fossiele vraag af wilt komen en als je tegelijkertijd je regelbaar vermogen op peil wilt houden.

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
We staan als lemmingen aan de afgrond; dat is het gevoel dat mij hier bekruipt. We gaan elektrificeren omdat ooit bedacht is dat dat goed was. Ons grootste natuurgebied, de Noordzee, is verkracht; laten we het maar gewoon benoemen zoals het is. Vervolgens is er onvoldoende elektriciteit om het allemaal te laten draaien. Deze vraag is al een aantal keer gesteld, maar de politiek is net als reclame: herhalen. Is het wellicht niet toch verstandig om te stoppen met die heilloze weg om overal windmolens neer te plempen en moeten we niet inzetten op andere stabiele energie? Want ik maak me grote zorgen over de woningbouw en onze economie.

Staatssecretaris **De Bat**:
Zoals mevrouw Keijzer weet, hebben we het nationaal Programma Energiehoofdstructuur, waarin al in 2023 een eerste route is gelegd voor hoe je je opwek organiseert als je de gascentrales over een aantal jaren gaat uitschakelen. Daar hoort bij dat je wind, zon en kernenergie nodig hebt om uiteindelijk zowel de flexibele opwek als de stabiele basislast goed te organiseren. Het is dus ook hier een en-enverhaal. Je hebt echt alles nodig als je aan alle vraag wilt kunnen voldoen.

De heer **Vermeer** (BBB):
Ik wil daar toch nog even op inhaken. Kan de staatssecretaris vandaag gewoon erkennen dat de overheid jarenlang ambities heeft gestapeld, zonder de infrastructuur op orde te brengen? En kan hij toezeggen dat er geen nieuwe elektrificatie of energieambities bij komen, zonder dat er eerst een harde toets wordt uitgevoerd op de netcapaciteit en de uitvoerbaarheid?

Staatssecretaris **De Bat**:
Zoals de heer Vermeer ook weet, is het plannen van dat soort grote projecten zodanig ver in de tijd dat je nu die plannen voor grootschalige opwek moet maken en je tegelijkertijd je netwerk op orde moet brengen. Dat is ook wat we doen. We hebben allerlei programma's waarmee we het 380kV-netwerk, dus het hoogspanningsnetwerk in Nederland, uitrollen en versterken. We hebben plannen om alle onderliggende netten goed te versterken. We hebben ook plannen om de opwek op een goede manier te organiseren. Dat gaat tegelijkertijd. Dat moet natuurlijk wel zodanig gebeuren dat je net sterk genoeg is op het moment dat je de opwek gereed hebt. Die balans gaan we echt verbeteren.

De heer **Vermeer** (BBB):
Ik vergelijk dit gewoon met toch nog emmers water in een bad blijven gooien dat al vol is, terwijl je eigenlijk weet dat het gaat overstromen. Ik heb ook nog iets anders. De regio's zien wél waar de problemen zitten. Zij weten welke woningbouwprojecten cruciaal zijn, maar de prioritering wordt centraal, en een beetje technisch, uitgevoerd door, met name, de netbeheerders. Kunnen we de provincies en gemeenten niet meer zeggenschap geven in dit proces in plaats van dat zij maar moeten afwachten wat eruit komt?

Staatssecretaris **De Bat**:
In de werkwijze van de minister van VRO vraagt zij aan de betrokken ministeries, in dit geval dus ook aan mij, waar woningbouw zonder netcongestie mogelijk is. Ze heeft natuurlijk meer van die vraagstukken die we moeten oppakken, want die hebben soms ook te maken met watercapaciteit. Dat wordt uiteindelijk bij elkaar opgeteld. Pas als dat mogelijk is, kun je bijvoorbeeld de grote gebieden waarin je meer woningen tegelijk wil programmeren daadwerkelijk op de kaart zetten. We moeten niet eerst iets intekenen en dan bedenken of het überhaupt past. Dat vraagt een andere manier van denken. Dat is opgepakt. We zitten daar ook gezamenlijk over aan tafel, zodat we dit element aan de voorkant meenemen als we in overleg met provincies en gemeenten nieuwe woonwijken programmeren.

De **voorzitter**:
Ik bedank de staatssecretaris voor zijn aanwezigheid in de Kamer.